

Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet

Remissvar från Stiftelsen för Strategisk Forskning gällande betänkande SOU 2016:72

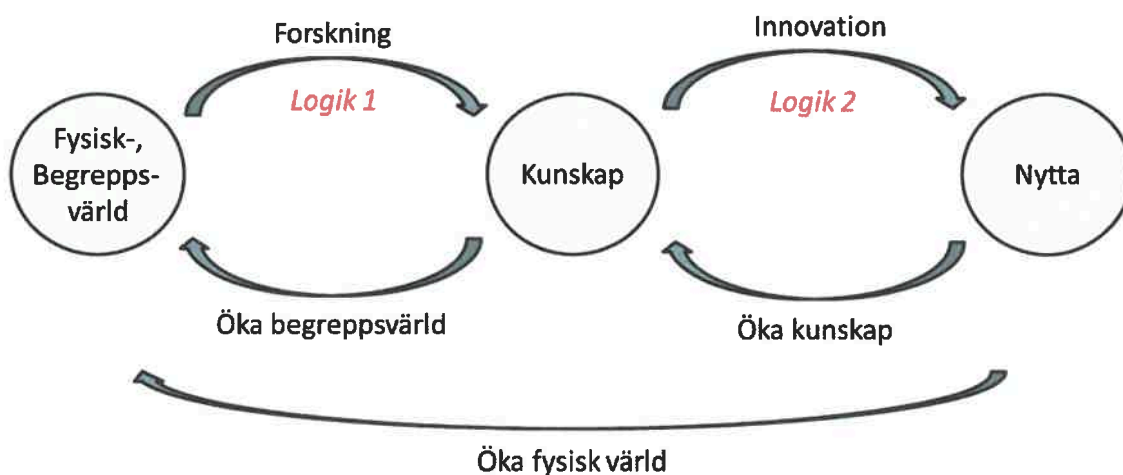
Bakgrund SSF

SSF bildades 1994 genom beslutet att omvandla medel från löntagarfonderna till forskningsstiftelser. SSF har sedan dess uppfyllt stadgarna genom att stödja naturvetenskaplig, teknisk och medicinsk forskning med betydelse för utvecklingen av Sveriges framtida konkurrenskraft. SSF fick sex miljarder kronor för ändamålet 1994 och har sedan dess betalat ut ca tretton miljarder kronor till forskning samt har ca elva miljarder kronor kvar i förvaltning (nominella värden). Strategisk forskning tolkas som "riktad grundforskning med såväl hög inomvetenskaplig kvalitet som långsiktigt industriellt intresse", i enlighet med den proposition som låg till grund för SSF:s bildande (1992/92:171).

Inledning

SSF kommenterar nedan de delar som vi anser viktigast. SSF kommenterar inte "del 2" eller andra författningsförslag då det inte kopplar till vårt uppdrag. Som helhet ger betänkandet ett mycket seriöst intryck och vi uppfattar att utredaren lagt sig vinn för att ta fram faktabaserade förslag utifrån verifierbara påståenden. Generellt sett är vi mycket positiva till betänkandet. Våra kommentarer utgår från de "förslagsrutor" som finns i remissen och på slutet har vi även lagt till några övriga kommentarer.

SSF ställer sig bakom den idémassiga plattform som betänkandet utgår ifrån. Vi menar att denna "tvåbenta" struktur är viktig att tillstå, att forskning och innovation följer olika logik - "kunskapsuppbyggande" respektive "kunskapsomvandlande". Rent utförandemässigt utifrån en finansiärs perspektiv var det också därför som SSF ställde sig (med flera andra) kritiska till SOU 2008:30 om att samla alla finansiärer under samma tak, eftersom olika logiker kräver olika styrning – även om de är sammanflätade med återkopplingar (figur 1). SSF uppfattar utifrån sin omvärldsanalys att det svenska systemet är något bättre på kunskapsuppbyggande (logik 1) än på kunskapsomvandlande (logik 2), vilket vi tolkar in som en andemening även i det föreliggande betänkandet.

Figur 1: Illustration av tvåbensstruktur; Forskning/Innovation, inklusive återkopplingar. ©SSF

2.3.6

IKT-sektorn i Sverige består av ett tiotusental företag med hundratusental anställda. Sektorn har ett högt förädlingsvärde som genererar mycket IPR¹. Sverige har varit ett föregångsland när det gäller digitalisering och står sig väl i konkurrensen globalt inom området. Dock sker förändringar mycket fort varför SSF stödjer förslaget. SSF kan också notera, utifrån data i betänkandet, att skattefrågan är viktig när det gäller möjliggörandet av entreprenörskap.

Det är hög tid för Sverige att skapa IT-infrastruktur, inkl. lagrings- och överföringskapacitet för data. Om Open Data och Open Innovation ska bli verklighet bör detta drivas och bekostas av svenska staten. Lösningar ska undvikas där data läggs på servrar som faller under sådant lands lagstiftning där risk finns för begränsning av svenskt användande eller risk för svenskt företagande.

2.4.7

Ett oberoende rådgivande organ kan motverka stagnation och vara pådrivande för erforderliga löpande reformer inom hela den entreprenöriella kedjan, varför SSF stödjer förslaget.

3.2 – 3.6.4

Dessa förslag bedömer vi ligga utanför SSF:s uppdrag varför vi lämnar dem utan kommentar.

4.2

Detta ligger delvis utanför SSF:s ansvar men vi ställer oss bakom förslaget så som det beskrivs. Utöver de vinster med digitalisering som nämns så bör även standarder för sammankoppling av patientregister kunna utvecklas för att underlätta för både patienter och vårdgivare.

Vad gäller önskemål om fortsatt ökade forskningssatsningar inom Life Science bör beaktas att sektorn är föremål för förhållandevis omfattande stöd, större än inom ICT- och material/råvarusektorerna, vilka levererar större avkastning till landet. Det behövs alltså strategiska prioriteringar framför volym.

SSF står annars helt bakom åtgärdsförslagen med ett förändrat meriteringssystem inom universitet och vårdsektorn för att befördra excellent forskning och utbildning samt ökat stöd (och användning!) till nationella databanker, biobanker och kvalitetsregister.

4.3

”Fast track” riskerar att försämra kvaliteten på våra högre utbildningar som bör hålla jämn och hög standard, oavsett söktryck från studenter. Vad som skulle kunna övervägas är ett system för ”yrkesprovning” (till exempel såsom det utfördes av Stockholms Tekniska Institut förr i tiden) för att få en seriös bedömning av nytilkomnas utbildningsnivå och erfarenhet, vilket kan generera snabbare fäste på den svenska arbetsmarknaden. SSF stödjer inte förslaget.

4.5.1 – 4.5.9

Sverige ligger långt fram när det gäller återvinning och förnyelsebart, inte minst energiåtervinning (förbränning av avfall för värmeproduktion). Ambitiösa mål krävs inom EU för att lösa samhällsutmaningar. SSF stödjer förslagen.

5.1, 5.3

SSF noterar här med oro att näringslivets FoU-investeringar minskar och att minskningen i Sverige inte kompenseras av utländsk industris satsningar. Det är en tydlig signal att Sverige inte erbjuder tillräcklig excellens i forskningen och rekryterbar kompetens på relevanta applikationsområden samt att villkoren (beskattning, bostäder) inte är tillfyllest.

Sveriges tappade positioner i citeringsligan för vetenskapliga publikationer beror troligen på att universitet och högskolor massivt ökat antalet forskare utan att dessa kan hävda sig i internationella spetsen. Det verkar samtidigt övertygande att vetenskapliga publikationer som tillkommit med stöd av forskningsråd och forskningsstiftelser har höga och internationellt konkurrenskraftiga citeringstalⁱⁱ.

För att bättre skapa kreativa mötesplatser med god tillgång till relevant kompetens (betänkandets förslag) i ett internationellt perspektiv bör Sverige minska antalet forskningsuniversitet och uppmuntra till rörlighet bland studenter och forskarstuderande.

5.6.1

SSF stödjer delvis förslaget. SSF lämnade i sitt remissvarⁱⁱⁱ på "FOKUS"-utredningen ett förslag som rimmade med betänkandet. Vi föreslog att den konkurrensutsatta delen blir 45%, fördelat enligt: Citeringar (10%), Strategiska bidrag (10%), rörlighet (10%), strategisk plan (10%) och infrastruktur (5%), där "strategisk plan" i allt väsentligt handlar om lärosätets ledning och måluppfyllelse. SSF menar fortfarande att kollegial granskning av alla Sveriges (hela) lärosäten är oansvarigt användande av kapital (humant och monetärt).

Vad gäller utvärderingskriteriet och samverkan vid UoH, instämmer SSF i utredningens analys att självdeklarationer inte är tillfyllest.

5.6.2

SSF stödjer förslaget, vilket ligger i linje med ledarskapsutredningens^{iv} slutsatser.

5.6.3

SSF instämmer med förslaget att införa färre, men större, forskningsbidrag. När det gäller antalet finansiärer tror vi att en pluralitet i systemet möjliggör för flera olika entreprenöriella "frön" att kunna få växa. Det viktigaste i sammanhanget är att den tvåbenstruktur som beskrivs inledningsvis i betänkandet erkänns och stimuleras medelst två olika stödssystem som följer olika logik, det vill säga en kunskapsbyggande respektive en kunskapsomvandlande stödlogik. För att stärka systemet ytterligare borde det finnas stödformer för strategisk forskning, det vill säga kunskapsbyggande stödlogik där man tror sig se en stor potential för övergång till kunskapsomvandling inom en medellång tid (säg 5-15 år, vilket är ett tidsspänn som brukar nämnas då strategisk forskning avses). Det finns dessutom en poäng med oberoende aktörer i systemet för att bekämpa inlåsnings i systemet ("lock-ins"), se exempelvis Prof. Arnolds remissvar^v på SOU 2008:30. Inlåsnings kan vara sådana saker som att stora områden blir större och större och växer på bekostnad av nytillkommande områden som ännu inte slagit helt igenom, eller att man stödjer industri som är stark idag, men inte nödvändigtvis imorgon.

5.6.4

SSF:s erfarenhet är att denna typ av stöd kan vara svår att realisera på ett bra sätt. De forskare som redan har blivit ledande har ofta en stor verksamhet där de nu verkar och kan/vill oftast bara vara borta från sin hemverksamhet en kortare period. Vi föreslår att Vetenskapsrådet (VR) använder den möjlighet de har att rekrytera både nu ledande forskare men också forskare som bedöms ha en stor potential att bli ledande, där det senare har störst påverkanspotential på svensk forskning på lång sikt. Vi menar att VR redan har denna möjlighet och att betänkandet inte föranleder att någon ytterligare ansats från statsmakterna behöver göras.

5.7.2

SSF stödjer detta och vi bidrar också till detta ändamål genom flertalet genomförda och kommande utlysningar som: Tillämpad matematik, Big data, Informationsintensiva system, Programvaruintensiva system, Cybersäkerhet med flera.

5.7.3

SSF stödjer detta i stora drag även om det är utmanande att ta fram utbildningar av dessa slag eftersom det kräver stora arbetsinsatser och avsättning av högt efterfrågad kompetens. Det finns vissa nischer där högskolan skulle kunna göra väsentliga sådana bidrag som till exempel då det gäller kompletterande pedagogisk utbildning för, till exempel, doktorer som vill kunna satsa på en lärarkarriär inom högstadium, eller komplettering av IT-kompetens då den utvecklingen går rasande fort. Som sagt så detta kräver ganska mycket av högskolan och bör kompletteras med extra resurser för att kunna genomföras seröst.

5.8.1

SSF stödjer detta och har stor och positiv erfarenhet att arbeta på det sättet. Vi menar att det skapar värde att göra, till exempel femåriga, strategiska planer då flera olika aktörer i samhället blandas in för att ta fram strategiska områden/planer. Denna process är viktig för att fånga upp olika samhällsbehov, men kan även skapa spin-offs genom att vara en tvärvetenskaplig mötesplats för de olika aktörerna.

5.8.2

SSF stöder delvis detta. Vi menar, precis som nämns i 2016 års forskningsproposition, att Holdingbolagens (vid svenska lärosäten) organisationsform inte helt korrelerar med deras uppdrag. Att förväntas ge marknadsmässig avkastning samtidigt som uppdraget är investera i tidiga skeden går inte ihop. Holdingbolagens organisationsform, uppdrag eller basanslag bör ses över. Från en del forskare i systemet möter vi en viss rädsla och osäkerhet (eller ovilja) att ge sig i kast med nyttiggörande och kommersialisering varför de väljer att hålla sig ifrån det och istället utöva akademisk forskning på heltid, vilket Sverige förlorar på. Detta skulle kunna åtgärdas med ett mer professionellt stöd till forskare från innovationskontor och holdingbolag, något som också är förenat med ytterligare kostnader. Innovationsstödutredningen^{vi} hade förslag på hur detta skulle lösas, men inget av förslagen genomfördes. Ett annat problem som vi upplever är att arbetsgivare vid svenska lärosäten inte prioriterar frågan om nyttiggörande (eller "tredje uppgiften") högt. I den bästa av världar hade arbetsgivaren redan i tjänsteordningen (meriteringsgrund) och anställningskontrakten ställt förväntningar till forskaren som har med nyttiggörande att göra.

SSF instämmer att lärarundantaget ska behållas som generell princip. UoH kan lämpligen avtala med forskare om hur intellektuella rättigheter ska förvaltas. Goda exempel på detta finns i de avtal som medverkande forskare i Vinnovas "Vinnex"-program. Principen bör vara att UoH liksom medverkande företag reglerar ersättning enligt principen up-front- och licensersättning. Med syftet att befordra entreprenörskap bör individen (forskaren) så fritt som möjligt kunna kontrollera rätten att exploatera och ingå avtal kring sina uppfinningar.

5.8.3.

SSF avråder från tanken att införa en anmälningsplikt för forskaren kring uppfinning för fakulteten. Detta riskerar skapa godtycke och rättsosäkerhet och skapa retroaktiva konsekvenser (ska t.ex. forskaren straffas disciplinärt om en publicerad forskningsartikel senare visar sig innehålla data som man med dagens information bedömer skulle ha kunnat ligga till grund för ett patent?). För det fall forskare avtalar med lärosätet om rätt till uppfinning, är det viktigt att lärosäte som väljer att inte exploatera forskares uppfinning inte blockerar forskares möjlighet att gå till tredje part med idén. *Andra möjliga incitamentsstrukturer för att förbättra nyttiggörande (och statistik kring hur mycket forskning som verkligen nyttiggörs) bör diskuteras.*

5.8.4

Detta är ett viktigt förslag som SSF stödjer. Rörligheten är konstaterat låg i Sverige inom akademien (dvs mellan lärosäten under en persons akademiska karriär) och internationellt (fler bör göra post-doc eller sabbaticals utomlands) samt mellan sektorer (akademi- industri- klinik). Mobilitet bör inom UoH skrivas in som villkor för befordran i tjänsteordningen.

5.8.5

Miljöer som "marineras" i hög vetenskaplig kvalitet, kreativitet, entreprenörskap och samverkan mellan olika sektorer genererar stor avkastning till samhället. Det kan ses på flera olika ställen i världen. SSF stödjer förslaget. Se även punkt 5.6.1.

Det är viktigt härvidlag att kluster inte begränsas till inom ett lärosäte, utan att dessa mera naturligt verkar tvärvetenskapligt och alltså emellan lärosäten i s.k. forskning/innovations-ekosystem.

5.8.6

SSF stödjer ej förslaget då vi menar att innovationsrådgivningen har mer att göra redan inom lärosätena innan den kan ta sig an andra uppgifter. Övrig innovationsrådgivning borde skötas inom civil (privat eller korporativ) eller kommunal/landsting sektor.

5.8.7

Sverige har (och kommer att ha) tillgång till fantastisk forskningsinfrastruktur. Utnyttjandegraden av denna bör vara mycket hög och andra aktörer än akademiska forskare bör få hjälp med hur man kan få tillgång till den. Oftast kan detta ske genom att mäkla kontakter mellan akademi och övriga sektorer. SSF stödjer förslaget.

I resonans med regleringsbrev till högskola och aktuell forskning- och innovationsproposition bör UoH prioritera och styra basanslag till investering och drift i forskningsinfrastruktur. Efter sådan prioritering och ansvarstagande blir det tydligare för externa finansiärer (inklusive SSF) var extra satsningar bör ske.

5.9.2

SSF stödjer detta då IPR kommer att vara allt viktigare i en globaliserad värld.

5.9.3

SSF stödjer detta delvis, under förutsättning att kvalitet och jämställdhet/likabehandling inte försämrats.

6.8.1 – 6.8.4

SSF stödjer dessa förslag. Vinnova, Tillväxtanalys eller andra myndigheter har stor erfarenhet av att utvärdera främjandeinsatser. I tillägg vi vill påtala vikten av utlandsbevakning som tidigare sköttes av Tillväxtanalys. Denna typ av "Science diplomacy" (involverar lämpligen även UD) är oerhört viktig för vår sektor och vi ser en risk att den minskas när den istället borde öka med tanke på de snabba förändringarna i vår omvärld.

Vi stödjer ambitioner att statliga upphandlingar har större fokus på innovation och slutresultat/funktion istället för, som det ibland ter sig idag, fokus på själva upphandlingsbyråkratin.

7.6.3.

SSF rekommenderar emot att ytterligare aggregera finansiärer. T.ex. har TFR roll inom VR kommit att delvis förloras. Jämför Berkeleys framgångsfaktor som den konstaterats av G. Breslauer: "Wealth

from many sources". Sverige behöver snarare förstärkas med finansiärer för strategisk forskning inom flera områden. Ett sätt kan vara att återkapitalisera SSF med motsvarande förstärkt uppdrag.

7.7.3.

SSF rekommenderar inte att lärosäten ges rätten att lokalt ta bort eller begränsa rätten till uppfinning från lärare.

7.7.8.

SSF stödjer förslaget att erbjuda operativt stöd vid användning av fysisk infrastruktur. Detta kan ske genom att lärosäten avsätter egna medel.

Övriga kommentarer

SSF noterar att grannländer har skapat enheter i sitt system som stödjer strategisk forskning (till exempel Finland och Danmark). Det är viktigt att stöd till strategisk forskning inte försvinner när SSF:s kapital är förbrukat, vilket sker inom överskådlig framtid. Vi ser ett problem med att löntagarfundsstiftelserna används lite som ett "slagträ" mellan de politiska blocken, vilket gjort att våra förutsättningar att verka förändrats över tid och gjorts mindre tydligt. När stiftelserna bildades var det solklart vilken organisationsform som vi verkade under och vilka lagar som gällde. Efter ändringar i stiftelselagen 1997^{vii} och senare ändringar om styrelsetillsättning har detta blivit allt luddigare. Det finns potential att förbättra denna situation för att underlätta för en oberoende aktör i systemet. Strategisk forskning är en viktig länk i den entreprenöriella kedjan.

Sammanfattning

I tabellen nedan sammanfattas SSF:s ställningstagande. Se i övrigt kommentarer ovan.

Betänkandets förslag	SSF:s ställningstagande
2.3.6	Stödjer
2.4.7	Stödjer
3.2	n/a
3.4	n/a
3.6.1	n/a
3.6.2	n/a
3.6.3	n/a
3.6.3	n/a
4.2	Stödjer
4.3	Stödjer ej
4.5.1	Stödjer
4.5.2	Stödjer
4.5.3	Stödjer
4.5.4	Stödjer
4.5.5	Stödjer
4.5.6	Stödjer
4.5.7	Stödjer
4.5.8	Stödjer
4.5.9	Stödjer
5.6.1	Stödjer delvis
5.6.2	Stödjer
5.6.3	Stödjer delvis

5.6.4	Stödjer delvis
5.7.2	Stödjer
5.7.3	Stödjer delvis
5.8.1	Stödjer
5.8.2	Stödjer ej
5.8.3	Stödjer
5.8.4	Stödjer
5.8.5	Stödjer
5.8.6	Stödjer ej
5.8.7	Stödjer
5.9.2	Stödjer
5.9.3	Stödjer delvis
6.8.1	Stödjer
6.8.2	Stödjer
6.8.3	Stödjer
6.8.4	Stödjer
7.6.3	Stödjer ej
7.7.3	Stödjer ej
7.7.8	Stödjer

Stiftelsen för Strategisk Forskning, 2017-01-25.

Beslutande

Lars Hultman
VD

Föredragande

Joakim Amorim
Programchef

Referenser:

ⁱ <http://stratresearch.se/wp-content/uploads/damvadrappport.pdf>

ⁱⁱ VR, Dnr.: 351-2014-7356

ⁱⁱⁱ SSF, Dnr.: zA15.0084

^{iv} SOU 2015:92

^v "On Misunderstanding Research and Innovation Governance: A Critical Analysis of the New Swedish Research Policy Commission", Erik Arnold, Technopolis Group, 2008

^{vi} SOU 2012:41

^{vii} Lag (1996:1147) om ändring i stiftelselagen (1994:1220)